

Müdürlüğü Etüt Heyeti üyeliği ve başkanlığı yaptı (1943-1948). Kısa bir süre İktisat ve Ticaret Dairesi'nde şube müdürlüğünde bulundu, ardından Kıbrıs'a birinci sınıf konsolos olarak tayin edildi (1949). Kudüs'te başkonsolosluk yaptı (1951-1953). Oslo (1957-1959), Bağdat (1959-1960), Tahran (1960-1962) ve Roma (1962-1963) büyükelçisi oldu. 1963'te Dışişleri Bakanlığı genel sekreterliğine getirildi. 1964'te Brüksel, 1967'de ikinci defa Roma, 1969'da da Moskova büyükelçiliğine tayin edildi. 1971 yılı sonunda Türkiye'ye döndü ve Dışişleri Bakanlığı bünyesinde yüksek müşavir oldu. 1972'de başladığı cumhurbaşkanlığı genel sekreterliğinden 13 Temmuz 1977 tarihinde yaş haddinden emekliye ayrıldı.

Diplomatlığının yanı sıra Doğu ve Batı kültürüne hâkim bir aydın, güçlü bir rubâî şairi, ince zevkli bir kültür adamı, seçkin bir araştırmacı ve çok bilgili bir koleksiyoncu olan Fuat Bayramoğlu zengin pul, tuğra ve Beykoz işi cam eşya koleksiyonlarına sahipti. Uluslar arası pulculuk sergilerine katılarak altın ve gümüş madalyalar kazandı. Tahran büyükelçiliği sırasında başlayan Beykoz işi cam eşya merakı ise zamanla bu alanın en büyük koleksiyoncusu ve uzmanı olmasını sağladı. Bu uzmanlığının ürünü olan *Türk Cam Sanatı ve Beykoz İşleri* adlı eseriyle literatüre geçti ve Hacettepe Üniversitesi tarafından "sanatta onursal doktora" pâyesiyle ödüllendirildi. Emeklilik yıllarını Kandilli'deki yalısında şiir yazarak ve ilmi çalışmalar yaparak geçirdi. Büyük dedesi Hacı Bayrâm-ı Velî hakkında yazdığı iki ciltlik eserini bu dönemde tamamladı. 30 Haziran 1996'da öldü ve Edirnekapı Mezarlığı'nda defnedildi.

Şiirle çok küçük yaşta tanışan Bayramoğlu, "Derviş" mahlasıyla yazdığı şiirleri sekizinci sınıfta iken bir araya getirip *Dîvân-ı Fuad Bayramîzâde* adıyla bir divan tertip etti. Ahmet Hamdi Tanpınar, Emin Âli Çavlı, Nurullah Ataç, Suut Kemal Yetkin gibi fikir ve edebiyat adamlarının öğretmen olarak görev yaptıkları Ankara Erkek Lisesi'nde Ahmet Muhip Diranas'la, Mülkiye Mektebi'nde de Cahit Sıtkı Tarancı ile dostluk kurdu. Dışişleri Bakanlığı'nda çalışırken Cevat Dursunoğlu, Bedrettin Tuncel, Suut Kemal Yetkin, İsmail Habip Sevük, Ahmet Hamdi Tanpınar ve Ahmet Kutsi Tecer gibi edebiyat ve kültür adamlarının "çarşamba sofraları" adını verdikleri sohbet toplantılarına katılmaya başladı. Avrupa yıllarında uzak kaldığı şiire çoğu şair olan bu aydınlar arasında yeniden döndü ve hayranı olduğu Yahya Kemal'e

Fuat
Bayramoğlu
(Beşir
Ayvazoğlu
fotoğraf
arşivi)

1945'te tanıştıktan sonra rubâîye yöneldi. Klasik rubâî formunu ve vezinlerini büyük bir ustalıklarla kullandı. Sade bir Türkçe ile başta Ömer Hayyâm olmak üzere bütün rubâî şairleri gibi hayat ve dünyanın geçiciliği, ölüm, hiçlik duygusu, kadere boyun eğme, tevekkül, çabuk geçen ömürden kâm alma temalarını işlemekle beraber bazı rubâîlerinde şahsî hayat tecrübelerinden kaynaklanan duygu ve düşüncelerini dile getirmiştir.

Eserleri. Çeşitli dergilerde yayımlanmış çok sayıda makalesi ve sempozyumlarda bulunduğu bildirileri bulunan Fuat Bayramoğlu'nun eksiksiz bir bibliyografyası henüz hazırlanmamıştır. Kitap haline gelen eserleri şunlardır: **Şiirleri.** 1. *Rubâîler-Rubâîyyât-ı Fuad* (Tahran 1340 hş./1962; Ankara 1973). CEMTO tarafından yayımlanan bu eserde ikisi Hayyâm'dan tercüme olmak üzere seksen iki rubâî vardır. Bunlardan altmışı İranlı şair Kâzım Recevî İzed tarafından Farsça'ya çevrilmiştir. Türkçe metinlerin ilhami Turan'ın, Farsça tercümelemelerinin de Mustafa Zerrin'in kaligrafisiyle yazıldığı kitapta ayrıca CEMTO genel sekreteri Nâsır Assâr'ın önsözü, Yahya Kemal'in Fuat Bayramoğlu'na ithaf ettiği rubâî ve Hikmet İlaydın'la Kâzım Recevî İzed'in rubâî türü ve Bayramoğlu'nun rubâîleri hakkındaki yazıları yer almaktadır. 2. *Fuat Bayramoğlu'nun Rubâîleri* (İstanbul 1976). İlk kitaptakilere yirmi yeni rubâî eklenerek hazırlanan eserde şairin Hayyâm'dan tercüme ettiği iki rubâîye yer verilmemiştir. Bayramoğlu bu iki eser hakkında kendisine gönderilen mektupları, çeşitli gazete ve dergilerde çıkan değerlendirmeye yazılarını ve eleştirileri küçük bir kitapta toplamıştır: *Fuat Bayramoğlu'nun Rubâîleri Üzerine Dost Sözleri* (İstanbul 1977). 3. *Rubâîler* (İstanbul 2002). 1977 yılından itibaren yazdığı rubâîleri ihtiva etmektedir. İlhami Turan'ın yayıma hazırlayıp Nuşin Verzende Turan'ın resimlendirdiği kitapta Ali Alparslan'ın "Bayramoğlu ve Rubâîleri" başlıklı bir yazısı bulunmaktadır. **İlmi Eserleri:** 1. *Türk Cam*

Sanatı ve Beykoz İşleri (İstanbul 1974). 2. *Hacı Bayram-ı Velî: Yaşamı-Soyu-Vakfı* (I-II, Ankara 1983, 1989). I. ciltte Hacı Bayrâm-ı Velî'nin hayat hikâyesi, Bayramîlik ve kolları, ayrıca Hacı Bayrâm-ı Velî'nin soyundan gelenler ele alınmıştır. II. ciltte Hacı Bayrâm-ı Velî Vakfı'na ait aile arşiviyle devlet arşivlerindeki resmî ve gayri resmî belgeler, Hacı Bayram'ın şiirleri ve Hacı Bayram şiirleri antolojisi yer almaktadır. 3. *Tuğralar ve Özgün Bir Mehmet IV. Tuğrası* (İstanbul, ts.). 4. *Mustafa Kemal Atatürk ve Yahya Kemal Beyatlı (Doğumunun Yüzüncü Yılında Yahya Kemal Beyatlı'dan ayrı basım, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, İstanbul 1994, s. 5-50). Tercüme: Rubâîyât* (H. Goads Nakha' nin rubâîleri, Tahran 1967). **Hâtrât: Gönülden Gönüle: Fuat Bayramoğlu ile Anılarda (İstanbul 1995). İsmail Parlatır tarafından yayıma hazırlanan eser, Parlatır'la Turan Oflazoğlu'nun Fuat Bayramoğlu ile yaptıkları konuşmalardan oluşan "nehir söyleşi" mahiyetinde bir eserdir. **Mektup: Yahya Kemal'den Fuat Bayramoğlu'na Karaçi Mektupları (İstanbul 2008). Beşir Ayvazoğlu'nun yayıma hazırladığı kitap, Yahya Kemal'in mektuplarının yanı sıra bu mektuplara Fuat Bayramoğlu tarafından verilen cevaplar ve Bayramoğlu'nun Yahya Kemal hakkındaki yazılarından oluşmaktadır.****

BİBLİYOGRAFYA :

Gönülden Gönüle: Fuat Bayramoğlu ile Anılarda (haz. İsmail Parlatır), İstanbul 1995; Beşir Ayvazoğlu, *Deferimde Kurk Suret*, İstanbul 2007, s. 39-44; a.mlf., "Fuat Bayramoğlu'na Dair", *Türk Edebiyatı*, sy. 274, İstanbul 1996, s. 24-25; *Yahya Kemal'den Fuat Bayramoğlu'na Karaçi Mektupları* (haz. Beşir Ayvazoğlu), İstanbul 2008, s. 11-31; Mehmet Kaplan, "Rubâîler", *Hisar*, nr. 133, Ocak 1975, s. 6-8; "Beykoz Tutkunu Sanatçı Diplomat", *Milliyet*, 8 Nisan 1984, s. 5; "Bayramoğlu, Fuat", *TDEA*, I, 365.

 BEŞİR AYVAZOĞLU

BAYTURSUNOV, Ahmed
(1873-1938)

**Devlet adamı,
Kazak dil biliminin kurucusu,
gazeteci ve şair.**

28 Ocak 1873 tarihinde Kazakistan'da Kostanay ili Cangeldin bölgesi Sarıtübek köyünde doğdu. 1891'de Turgay'da iki sınıflı Rus-Kazak okulunu bitirdi. 1895'te Orenburg'daki dört yıllık öğretmen okulunda mezun oldu. 1909 yılına kadar Aktöbe, Kostanay ve Karkaralı illerinde Rus-Kazak okullarında öğretmenlik, Karkaralı okulunda müdürlük yaptı. 1921-1925

Ahmed
Baytursunov

yıllarında Orenburg'da, 1926-1928 yıllarında Taşkent'teki Kazak Halk Eğitim Enstitüsü'nde öğretmenlikte bulundu. 1928'de Almatı'da Kazak Devlet Eğitim Enstitüsü açılınca rektörün özel davetiyle ve profesör unvanıyla burada çalışmaya başladı.

1905'te Koyandı Panayırı'nda kaleme alınarak 14.500 kişi tarafından imzalanan "Karkaralı dilekçesi" yazarları arasında yer aldı. Bu metinde yerel yönetimde, mahkemelerde ve halk eğitiminde Kazaklar'ın millî çıkarlarına uygun değişiklikler yapılması, ayrıca vicdan, din ve mezhep hürriyeti tanınması talep edildi. Ayrıca gazetecilikte sansürün kaldırılması, matbaa açılmasına izin verilmesi, eskimiş Vadi Kuralı'nın Kazaklar'ın millî şuuruna uygun biçimde değiştirilmesi, Rus köylülerinin Kazak topraklarına göç etmelerine son verilmesi istendi. Bunun üzerine Baytursunov, Temmuz 1909'da Vali Troynitskiy'in emriyle tutuklanarak Semey Hapishanesi'ne konuldu. Ayrıca özerklik fikrini yaymak ve Ruslar'la Kazaklar arasında düşmanlığı tahrik etmek suçundan Orenburg'a sürgüne gönderildi (9 Mart 1910), 1917 yılının sonuna kadar orada kaldı. Orenburg'da 1913-1917 yılları arasında Alihan Bökeyhanov ve Mir Yakup Dulatov'la birlikte *Kazak* adlı ilk millî gazeteyi çıkardı ve başyazarlığını üstlendi.

Baytursunov, Kazakistan'a göç eden Rus köylülerinin verimli topraklara yerleştirilmesi siyasetine karşı çıkardığı gazete aracılığıyla halkı bilinçlendirerek bu tehlikeli yönelişi önlemeye çalıştı. Çiftçilerin ziraat ve hayvancılıkla uğraşmasını, modern üretim metotlarıyla tanışmasını sağladı. Kazaklar'ı sanat öğrenmeye ve eğitim görmeye teşvik etti. İktidarın savaşı için Kazaklar'dan asker toplama isteklerine karşı Devlet Konseyi'ne ve Savaş Bakanlığı'na bir dilekçe gönderilmesine öncülük etti. Şubat 1916'da, Rusya Devlet Duması'ndaki müslüman fırkanın başkanı

Kutluk Muhammed Tevkelev'in davetiyle fırka meclisine katılarak Kazaklar için özel bir müftülüğün açılmasını, Kazaklar'ın ordu süvari birliğine alınmasını, yine ülkeye yapılan göçlerin durdurulmasını istedi. Ancak temelsiz suçlamalarla bir süre hapsedildi.

1917 devriminden sonra gerçekleştirilen Kazak kongrelerine katıldı, Alaş Partisi'nin programını hazırlayan grupta yer aldı. Alaşorda hükümetini onaylayan II. Genel Kazak Kongresi'nde Eğitim ve Öğretim Komisyonu kurularak başkanlığına Baytursunov getirildi. Ayrıca bu hükümetin Torgay Vilâyeti Şubesi'ne üye oldu. Mart 1919'da hükümet adına Moskova'ya gönderildi, aynı yılın temmuzunda Rusya Sovyet Federal Sosyalist Cumhuriyeti Halk Komiseri Kurulu'na ve Kazak Askerî Devrim Komitesi başkan yardımcılığına tayin edildi. 1920'de Lenin'e Sovyet hükümetinin Kazakistan'ı yönetim şeklini eleştiren bir mektup yazdı. Aynı yıl kurulan Otonom Kazak Sovyet Cumhuriyeti hükümeti halk eğitim komiserliğini üstlendi (1920-1921). 1922'de Bölgesel Halk Komiserliği Akademik Merkezi'nin, 1922-1925 arasında Halk Eğitim Komiserliği İlmî ve Edebî Komisyonu'nun, ayrıca Kazak Ülkesini Araştırma Cemiyeti'nin başkanlığını yaptı.

Alaş Millî Hareketi üyelerine uygulanan baskı esnasında (2 Haziran 1929) kırk üç Alaş üyesiyle birlikte Almatı'da tutuklanarak sorgu için Moskova'ya götürüldü. Sovyet Halk Komiserler Kurulu bünyesinde istihbarat teşkilâtı Devlet Siyasî Yönetim Birliği'nin 4 Nisan 1930'daki kararıyla 1921'de Orenburg'da ihtilâl karşı örgütlenmek, Türkistan Millî Birliği'nin başkanı Validov'la (Zeki Velidi Togan) iş birliği yapmak, 1927'de Kazak vadisinde silahlı ayaklanma hareketine katılmakla suçlanıp kurşuna dizilmeye mahkûm edilirse de karar birkaç defa değişikliğe uğradı. Ocak 1931'de on yıl çalışma kampına gönderilmesi düşünülmüşken Kasım 1932'de üç yıl için Arhangelsk'e sürgün edildi. Mayıs 1933'te sağlığının bozulması sebebiyle kalan süresini Batı Sibirya'da sürgünde bulunan eşi ve kızıyla birlikte geçirmesine izin verildi. 1934'te Maksim Gorki'nin eşi E. P. Paškova'nın yardımıyla sürgün süresi dolmadan Almatı'ya döndü. Ancak 8 Ekim 1938'de Almatı'da tekrar tutuklanarak 8 Aralık'ta kurşuna dizildi.

Ahmed Baytursunov, Abay Kunanbayev'in eğitimcilik ve eleştiricilik geleneğini sürdürerek XX. yüzyıl başlarındaki Kazak edebiyatını devrimci demokratik bir kimliğe kavuşturmuştur. Onun Kazak

kültürüne yaptığı en büyük hizmetin Arap alfabesini Kazakça ses özelliklerine uygun biçimde değiştirip yeni bir alfabe meydana getirmesi olduğu kabul edilir. Baytursunov alfabesi 1912 yılından itibaren yayılmış, 1913'ten sonra müslüman medreselerinde ve Kazak-Rus okullarında kullanılmaya başlanmış, 1929'da Latin alfabesine geçildikten sonra ortadan kalkmıştır. Günümüzde unutulmuş bu alfabe Doğu Türkistan'da Çincan / Sincan Muhtar Cumhuriyeti'nde yaşayan Kazaklar hâlâ kullanılmaktadır.

Eserleri. 1. *Kırk Misal* (Petersburg 1909). Rus yazarı Ivan A. Krylov'un eserlerinden derlenmişse de çeviriden ziyade orijinal bir eser olarak benimsenmiştir. 2. *Masa* (1911). Şairin vatandaşlık hakkındaki düşüncelerini ortaya koyduğu şiirlerini içerir. 3. *Okıv Kuralı* (Orenburg 1912). Ahmed Baytursunov'un Kazaklar için Arap alfabesiyle hazırladığı okuma kitabıdır. Kendisi daha sonraki yıllarda bu alfabe üzerinde bazı değişiklikler yapmıştır. 1912-1915 yılları arasında yedi defa basılan eserden Kazak ilkokullarında çok faydalanılmıştır. 4. *Til Kuralı* (II. bölüm, Orenburg 1914, I. bölüm, Orenburg 1915, III. bölüm, Orenburg 1916). Eserin birinci bölümü fonetiğe, ikinci bölümü morfolojiye, üçüncü bölümü sentaksa ayrılmıştır. On beş yıl boyunca Kazak çocuklarına ana dillerini tanıtan nâdir eserlerden biridir. Kitap aynı zamanda Kazakça'nın fonetik ve gramer yapısını açıklayan, bu yapıya bir sistem getiren Kazakça ilk ilmî araştırma sayılır. Çağdaş Kazakça'da kullanılan dil bilgisi ve dil bilimi terimlerinin çoğu Baytursunov'a aittir. 5. *Er Sayın Destanı* (1923). 6. *Edebiyat Tanıtıkı* (1926). Kazakça'da kendi alanında ilk teorik eser olarak değerlendirilen bu çalışma edebiyat tarihi ve teorisini, edebî eleştiri ve metodolojisini ilk defa açıklayarak Kazak edebiyatı bilgisini bir sisteme bağlamıştır. Halk dilinin zengin kelime hazinesinden derin mânalı, geniş kullanıma sahip kelimelerden terim üretmiş, bu temelde Kazak edebiyatının bütün türlerini bir araya getirmiştir. 7. *23 Joktav* (yirmi üç ağıt) (1926). Yazar tarafından Kazak halk edebiyatından derlenen eserin Kazak halkının dört asrını içerdiği belirtilmektedir.

Yazarın *Aykap*, *Kazak*, *Jana Mektep* gibi gazete ve dergilerde yayımlanmış makaleleri de bulunmaktadır. Ayrıca A. Puşkin (Balıkçı ve Balık, Altın Horoz vb.), Lermontov, Voltaire, Nadson'un şiirlerini Kazakça'ya çevirmiştir. 1923'te Baytursunov'un doğumunun 50. yıl dönümü

Orenburg ve Taşkent'te resmî törenlerle anılmış, 1988'den sonra Kazakistan'da caddelere ve okullara, Almatı'da Dil Bilimi Enstitüsü'ne ve Kostanay şehrindeki üniversiteye onun adı verilmiştir. 1998'de doğumunun 125. yıl dönümü dolayısıyla Almatı'da büyük törenler gerçekleştirilmiş, adına uluslar arası konferans düzenlenmiş, Ahmet Baytursunov Müzesi açılmış ve anıtı dikilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

R. Sızdıkova, *Ahmet Baytursunov*, Almatı 1990; S. Kaliev, "Ahmet Baytursunov'un Pedagojiklik Közkarastarı", *Kazak Halkının Talim Terbie Tarihine*, Almatı 1992, s. 193-210; S. Keleşev, *Ahan Turalı Akikat*, Almatı 1992, tür.yer.; G. Ahmetov, *Alaş Alaş Bolganda*, Almatı 1996, s. 3-37; Ferhat Tamir, "Ahmet Baytursunov ve 1926 Bakü Türkoloji Kongresi", *Bakü Türkoloji Kongresinin 70. Yılı Dönümü Toplantısı*, Ankara 1999, s. 115-119; F. D. Aşın v.dğr., *Repressirovannaya Tyurkologiya*, Moskva 2002, s. 177-195; Vahit Türk, "Kazak Aydınlanma Hareketi İçerisinde Ahmet Baytursun ve Çalışmaları", *Türkler* (nşr. Hasan Celâl Güzel v.dğr.), Ankara 2002, XVIII, 665-673; Sertan Alibekiroğlu, *Kazak Alimi Ahmet Baytursunoğlu'nun Hayatı ve Eserleri* (yüksek lisans tezi, 2005), Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; Emin Özdemir, *20. Yüzyılın Başlarında Kazakistan'da Fikir Hareketleri* (doktora tezi, 2007), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 120-127; a.mlf., "Ahmet Baytursunov'un Hayatı ve 20. Yüzyılın Başında Kazakistan'da Eğitim Faaliyetleri İçindeki Yeri", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sy. 22 (2008), s. 61-75; Nergis Biray, "Ahmet Baytursunov'un Hayatı ve Eserleri", *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, sy. 5, Denizli 1999, s. 10-16; Hüseyin Köbey, "Kazak Dil Bilgini Ahmet Baytursunov", *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, sy. 14, Ankara 2002, s. 223-233; Karboz Diykanov, "Baytursunov'un 125. Yıl Dönümüne Armağan: Kırgız Dili ve Akmat Baytursunov" (trc. Ulanbek Alimov – Cıldız Alimova), *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, V/2, İzmir 2005, s. 325-334.

PALTÖRE YKTIYAR

BAZIN, Louis

(1920-2011)

Fransız dilbilimcisi, Türkolog.

20 Aralık 1920'de Normandiya'nın Calvados bölgesinde doğdu. Öğretmenlik yapan bir ailenin çocuğudur. Lise öğrenimi sırasında Grekçe, Latince, Almanca okudu, klasik edebiyat dersleri aldı. Osmanlı ve Türk tarihiyle de ilgilendi. 1943 yılında üniversiteden mezun oldu ve Ulusal Fransız Bilimsel Araştırmalar Merkezi'nde araştırmacı olarak göreve başladı. Burada daha çok genel dil bilimi alanında çalışmalar yaptı. Dönemin tanınmış dilcilerinden J. Vendryés'nin tavsiyesi üzerine Türkçe öğrenmeye başladı. Doğu Dilleri Kürsüsü'nde Türkiye Türkçesi'yle ilgili çalışmalar

Louis Bazin

yapan Jean Deny'nin yanında üç yıl eğitim görerek Yaşayan Doğu Dilleri Millî Mektebi'nden diploma aldı. Türkoloji alanında uzmanlaşmak için Azerî, Türkmen ve Kırgız Türkçesi yanında Moğolca da öğrendi.

Fransız hükümetinden aldığı bursla 1945'te ailesiyle birlikte Ankara'ya giderek Türk dili üzerine çalışmalarına devam etti. Mehmed Fuad Köprülü, Orhan Veli, Nurullah Ataç gibi önemli isimlerle aynı çevrede verimli üç buçuk yıl geçirdi ve 1949 yılında Fransa'ya döndü. Hocası J. Deny'nin vefatından sonra Doğu Dilleri Enstitüsü'nde profesör olarak kırk yıl kadar Türkçe dersleri verdi. 1950'de Sorbonne Üniversitesi Yüksek Etütler Okulu'nda kurduğu kürsüde Türk dili tarihi ve Türk lehçeleriyle ilgili dersler okuttu. 1978'de tayin edildiği III. Paris Üniversitesi'nden 1990 yılında emekliye ayrıldı. Bu arada *Turcica*'nın yazı kuralı üyeliğinde bulundu. 2 Mart 2011'de öldü. Louis Bazin Türk dili, Türk kültürü ve inanışları, eski Türk epigrafi literatürü, Türk takvimleri, Türk yöresinde Budizm'in nüfuzu, İslâmî Türk edebiyatının ilk metinleri gibi konularda yetmiş kadar makale ile telif ve tercüme çok sayıda eser kaleme almıştır. Çevirileri arasında Azerbaycanlı Mirza Feth Ali Ahundzâde'nin komedileri gibi eserler de vardır. Makalelerinin bazıları kitaplarda (*Yabancı Araştırmacıların Gözüyle Alevilik*, trc. İlhan Cem Arseven, İstanbul 1997, s. 1-20), bazıları da çeşitli dergilerde yayımlanmıştır (bk. bibl.).

Eserleri. 1. *Les calendriers turcs anciens et médiévaux* (Lille 1974). Eski ve Ortaçağ'larda Türkler'in kullandığı takvimler hakkında önemli ve ayrıntılı bilgilerin verildiği bu çalışma Bazin'in 2 Aralık 1972'de III. Paris Üniversitesi'nde savunduğu profesörlük tezidir ve onun en önemli eseri kabul edilir. Eser, Bibliothéca Orientalis Hungarica tarafından 1991'de *Les systèmes chronologiques dans le monde turc ancien* adıyla yeniden basılmış ve Türkçe'ye de çevrilmiştir (*Eski Türk Dünyasında Kronoloji Yöntemleri*,

trc. Vedat Köken, Ankara 2011). On iki bölümden oluşan eserin birinci bölümünde tarih öncesi dil bilimine ait veriler, ikinci bölümde Yukarı Yenisey'deki taşlar ve bunlar üzerinde yapılan çalışmalar, üçüncü bölümde on iki hayvanlı Türk takvimi ve bu takvimdeki hayvan isimleri yanında Kültigin ile Bilge Kağan'ın ölümüyle ve âbidelerin dikilme tarihlerine ait bilgiler de yer almaktadır. Üçüncü bölümde ayrıca Eski Türkler'de tarih belirtme sistemi hakkında mâlûmat vardır. Dördüncü bölüm, Moğolistan'da 744-840 yıllarında hüküm süren Uygurlar döneminde kullanılan on iki hayvanlı takvimle ilgilidir. Beşinci bölüm daha sonra yaşamış Uygurlar'daki takvim üzerinedir. Altıncı bölümde Türk takvimlerinin ilk İslâmî tanzimlere, yedinci bölümde Uygur-Moğol takvimi ve yayılımı, sekizinci bölümde Nestürî-Türkler'deki çifte takvim, dokuzuncu bölümde Kumanlar'ın kullandığı takvim, onuncu bölümde Bulgarlar'dan kronolojik izler, on birinci bölümde Ülker Yıldız kümelerine dayalı takvim kalıntıları ve on ikinci bölümde halka ait takvimlerin nitelikleri anlatılır. Eser hakkında Osman Fikri Sertkaya ve Ünver Günay tanıtım-eleştiri yazıları yazmıştır (bk. bibl.). 2. *Introduction à l'étude pratique de la langue turque* (Paris 1987). Fransızlar'a Türkçe'yi öğretmek amacıyla kaleme alınan eser Fransa'da Türkoloji alanında çalışacakların başvuru kitabıdır. 3. *Aventures merveilleuses sous terre et ailleurs de Er-Töshtük le géant des steppes* (Galimard 1965, 1989, Pertev Naili Boratav'la birlikte). Steplerin devi Er-Töshtük'ün yer altında ve başka yerlerdeki dikkat çekici maceralarına dair olan eser Kırgız Türkçesi'nden Fransızca'ya çevrilmiştir. 4. *Les turcs des mots, des hommes* (Budapeşte 1994). Yedi bölümden meydana gelen eserde Bazin'in Türk diliyle ilgili makaleleri yer alır. Eski Türk yazıtları, bu yazıtlarda kullanılan ünlü ve ünsüzler, bazı Türkçe kelimelerin etimolojisi, Türkler'de zaman kavramı, Türkçe'nin değişik dönemleri bu makalelerin başlıca konularını oluşturur. 5. *Le livre de Dédé Korkut, récit de la geste Oghuz* (Paris 1998, Altan Gökalp ile birlikte). *Mélanges offerts à Louis Bazin par ses disciples, collègues et amis* adıyla bir armağan kitabı hazırlanarak *Varia Turcica*'nın XIX. cildi olarak yayımlanmıştır (ed. Jean-Louis Bacqué-Grammont v.dğr., Paris 1992).

BİBLİYOGRAFYA :

Louis Bazin, "Osmanlı Sansürü ve Sözlük Yazılışı: Sami Bey'in Kâmûs-i Fransevî'si" (trc. Server Tanilli), *TT, IV/19* (1985), s. 10-12; Osman